

Empatia w dialogu

Autor: Jakub Niewiński

TEMAT

Stereotypy, uprzedzenia i dyskryminacja; współczesne kwestie społeczne; prawa człowieka; uchodźcy i migracja.

Grupa wiekowa: 12 - 18

KONTEKST

Dyskusje na temat migrantów, imigrantów i uchodźców w obecnym społeczeństwie mogą być bardzo trudne. Z jednej strony jesteśmy świadkami cierpienia ludzi, którzy uciekają przed wojną i próbują znaleźć schronienie dla siebie i swoich dzieci, z drugiej strony istnieje strach przed Innym. Strach ten bardzo często wiąże się ze stereotypowym postrzeganiem uchodźców np. jako terrorystów. W polskich mediach brakuje przejrzystej debaty na temat sytuacji uchodźców. Co więcej, pewne grupy i instytucje szerzą mowę nienawiści. Na przykład metafory używane do opisanie przybycia uchodźców, takie jak wojna (inwazja, ekspansja), dodatkowo stygmatyzują tę grupę ludzi. Bardzo często politycy w Polsce zajmują się pytaniem, czy uchodźcy powinni zostać przyjęci, a nie tym, jak można ich zintegrować z lokalną społecznością. Pomimo pewnej poprawy, nadal istnieje szereg barier, które utrudniają lub nawet uniemożliwiają cudzoziemcom znalezienie pracy w Polsce.

Podczas tej lekcji osoby uczestniczące będą miały okazję zastanowić się nad mową nienawiści w Europie, nacjonalizmem i skrajnymi ruchami, które szerzą nienawiść. W tej lekcji nacisk zostanie położony na integrację społeczną. W szczególności osoby uczestniczące będą miały okazję zastanowić się nad własną tożsamością, a rolą osób prowadzących jest stworzenie bezpiecznej przestrzeni do dyskusji, aby można było podzielić się jak największą liczbą pomysłów.

CELE

- Podnoszenie świadomości na temat niebezpieczeństwa uprzedzeń i dyskryminacji, mowy nienawiści, ksenofobii i rasizmu;
- Uwrażliwienie osób uczestniczących na problemy związane z dyskryminacją grup mniejszościowych i zachęcenie ich do angażowania się w działania mające na celu zapobieganie dyskryminacji;
- Wzbudzenie zainteresowania prawami człowieka i potrzebą ochrony praw każdej osoby;
- Zwiększenie postawy otwartości i szacunku dla kolegów o różnych światopoglądach.

METODY

- Analiza zasobów
- Burza mózgów
- Praca indywidualna i w małych grupach
- Psychogeografia - osoby uczestniczące siedzą w kręgu, aby stworzyć równość przestrzenną i zwrócić uwagę na relacje międzyludzkie.

POTRZEBNE MATERIAŁY I SPRZĘT

- projektor
- laptopy
- wydrukowane przemówienie Breivika
- kolorowe markery/długopisy
- arkusze papieru

PRZYGOTOWANIE PRZED LEKCJĄ W DOMU:

Przed lekcją osoby uczestniczące powinny obejrzeć film "Utøya: 22 lipca" - norweski dramat z 2018 r. w reżyserii Erika Poppe i napisany przez Annę Bache-Wiig i Rajendrama Eliassena (jeśli jest taka możliwość, film można obejrzeć wspólnie w szkole lub osoby uczestniczące mogą pójść razem do kina). Po obejrzeniu filmu osoby uczestniczące powinny zastanowić się nad następującymi pytaniami:

- Co się stało?
- Jak zachowywali się ludzie?
- Które słowa/zdania były dla Ciebie ważne?
- Kto jest odpowiedzialny za przestępstwo/tragedię?
- Jak chronić ludzi w społeczeństwie?
- Jak zapobiegać zbrodniom przeciwko ludzkości?
- Kto jest ofiarą, sprawcą i osobą postronną?

Przebieg zajęć (proces)

Czas trwania: 90 minut

Wprowadzenie do warsztatu: cele i oczekiwania uczestników: 10 minut

Osoba prowadząca opisuje kontekst, strukturę i cele tej lekcji. Zaprasza osoby prowadzące do podzielenia się swoimi oczekiwaniami i potrzebami.

"Papierowa tożsamość" - ćwiczenia świadomości, część 1: 15 minut

Osoba prowadząca i osoby uczestniczące siadają razem w kręgu. Osoba prowadząca daje im czystą kartkę papieru, na której piszą swoje imię lub pseudonim, w zależności od tego, jak lubią być nazywani. Dodatkowo powinni napisać trzy rzeczy, które lubią robić najbardziej. Osoby uczestniczące są proszone o podzielenie się tym, co napisali na swojej kartce. Gdy osoba uczestnicząca czyta to, co lubi robić, robi bardzo krótką przerwę po każdej rzeczy, aby inne osoby uczestniczące, którzy lubią robić to samo, mogli to pokazać, po prostu wstając z krzesła. Gdy wszyscy skończą czytać swoje notatki, osoba prowadząca prosi osoby uczestniczące o zgniecenie kartki papieru, a następnie przywrócenie jej do pierwotnego stanu. Osoba prowadząca zaprasza osoby uczestniczące do podzielenia się swoimi odczuciami w momencie, gdy zgniatali kartkę i przywracali ją do pierwotnego kształtu. Osoby uczestniczące powinny zastanowić się nad tym, jak się czuli, gdy symbolicznie deformowali i niszczyli siebie, swoje imiona i tożsamość.

Komentarz do ćwiczenia:

Pomimo starań, by papier wyglądał jak w stanie początkowym, zagniecenia i ślady pozostają, a czas nie sprawi, że znikną. To samo dzieje się z człowiekiem, który doświadcza dyskryminacji, różnych form przemocy (wyśmiewanie, rozsiewanie plotek, bicie...), izolacji i wykluczenia ze społeczności itp. Te formy zachowania mogą dotknąć każdego, niezależnie od jego wyglądu, płci, umiejętności, ponieważ czasami ludzie mają trudności z zaakceptowaniem różnic i różnorodności. Zachowaj papier na część 2 ćwiczenia.

Przemówienie Breivika w sądzie: 30 minut

Osoby uczestniczące zostają podzielone na małe grupy składające się z 4-5 członków. W zależności od dynamiki grupy osoby uczestniczące mogą wybrać, z kim chcą pracować w grupie lub zostają losowo podzielone. Osoby uczestniczące otrzymują transkrypcję mowy końcowej Breivika z ostatniego dnia w sądzie. Jedna część grup powinna przeczytać pierwszą połowę przemówienia Breivika, a druga drugą połowę przemówienia. Podczas czytania przemówienia Breivika w sądzie osoby uczestniczące powinny zanotować zdania/słowa, które uważają za przykład mowy nienawiści i/lub przejaw dyskryminacji.

Po przeczytaniu przemówienia Breivika każda grupa powinna spróbować rozpoznać w zanotowanych słowach/zdaniach różne rodzaje dyskryminacji (np. seksizm, rasizm...) i omówić, jakie konkretne działania można podjąć, aby zapobiec i powstrzymać tę formę dyskryminacji. Na koniec każda grupa przedstawia wyniki swojej pracy. Osoby uczestniczące mogą powiązać przemówienie z tym, co obejrżeli w filmie jako przygotowanie do tego warsztatu. Jeśli osoby uczestniczące nie znajdą żadnych przykładów mowy nienawiści lub dyskryminacji, osoba prowadząca może skorzystać z poniższych wskazówek.

Mowy końcowe Andersa Behringa Breivika przed sądem

<https://counter-currents.com/2012/07/anders-breiviks-closing-statement-final-day-june-22-2012/>

"Wielokulturowy eksperyment w Norwegii"

"konserwatywne organizacje pozarządowe i organizacje młodzieżowe nie otrzymują finansowania"

"W dzisiejszej Norwegii podtrzymywane są ideały, które są niezwykle szkodliwe i będą szkodliwe dla naszej przyszłości"

"Zamiast koncentrować się na rodzinie nuklearnej, skupiono się na jej rozwiązaniu i wszystkich problemach, które się z tym wiążą"

"Ideałem jest uprawianie seksu z jak największą liczbą nieznajomych"

"Tak więc ludzie zaniedbują swoje obowiązki wobec rodziny i narodu"

"Kobiety powinny zacząć rodzić dzieci w wieku 20 lat"

"Dobrym przykładem jest udział Norwegii w Konkursie Piosenki Eurowizji w ciągu ostatnich czterech lat.

Dopuszciliśmy białego Rosjanina ubiegającego się o azyl, prawdopodobnie z tatarskim pochodzeniem (...) To naprawdę dobrze, że od czasu do czasu pozwalamy osobie ubiegającej się o azyl nas reprezentować. Ale co się dzieje? Kilka lat później pozwoliliśmy Stelli Mwangi [czarnoskórej, urodzonej w Nairobi "norwesko-kenijskiej" piosenkarce] wygrać z piosenką bongo. Co robi Norwegia, wysyłając na ambasadora osobę ubiegającą się o azyl? Czy to brak Norwegów w Norwegii, czy cierpią z powodu nienawiści do samych siebie? Następnie pozwalamy wygrać osobie ubiegającej się o azyl z Iranu. To obraza dla wszystkich Norwegów (...)

Odpowiedź jest prosta. Bardzo wielu Norwegów cierpi na kulturowe urojenia i pilnie potrzebuje "lekarstwa", z natychmiastowym wdrożeniem kulturowego protekcjonizmu i nordyckiego ideału". (...)

"Efekt obserwatora" - symulacja: 15 minut

Jedna osoba kłęcząca na podłodze, a inne osoby stoją w odległości około 2-3 metrów od niej. Ćwiczenie składa się z czterech części. Podczas pierwszej części osoby stojące wycinają otwór w kartce papieru i obserwują osobę kłęczącą na podłodze tylko jednym okiem przez kartkę papieru. W drugiej części osoby uczestniczące obserwują osobę kłęczącą na podłodze twarzą w twarz. W trzeciej części osoby uczestniczące mogą podejść do osoby kłęczącej na podłodze i położyć rękę na jej ramieniu i nadal ją obserwować. Podczas pierwszych trzech części tego ćwiczenia osoby uczestniczące nie powinny ze sobą rozmawiać, a jedynie obserwować osobę kłęczącą na podłodze. W czwartej części osoby uczestniczące mogą podejść do osoby kłęczącej (razem lub kolejno) i wykonać jakąś formę działania. Po zakończeniu każdej części osoby uczestniczące są proszone o rozmowę na temat swoich uczuć, wrażeń i doświadczeń. Osoba kłęcząca na podłodze powinna być zawsze proszona jako pierwsza o podzielenie się swoimi spostrzeżeniami. Na koniec tego ćwiczenia osoba prowadząca zaprasza osoby uczestniczące do refleksji nad nim, używając następujących pytań: Co wydarzyło się podczas tego ćwiczenia? Co oznacza mniejszość? Czy masz jakieś przykłady mniejszości w naszym społeczeństwie, w swoim otoczeniu?

"Papierowa tożsamość" - ćwiczenia świadomości, część 2: 15 minut

Ten plan lekcji powinien kończyć się ćwiczeniem, które może mieć wzmacniający wpływ na osoby uczestniczące. Dokumenty z pierwszej części ćwiczenia dotyczącego tożsamości papierowej są teraz ponownie wykorzystywane. Osoby uczestniczące siedzą w kręgu i wysyłają swoje kartki do osoby po swojej prawej stronie. Wszystkie osoby uczestniczące piszą coś pozytywnego o osobie, której kartkę trzymają w rękach. Kartki wędrują od osoby do osoby, dopóki każdy nie będzie miał szansy napisać czegoś na swojej kartce i nie otrzyma jej z powrotem. Ponieważ tożsamość została zniszczona przez zgniecie papieru, teraz jest symbolicznie przywracana, gdy każda osoba otrzymuje pozytywną wiadomość od innych na swój temat.

Ocena warsztatów: 5 minut

Pod koniec lekcji osoba prowadząca stosuje ćwiczenie ewaluacyjne zwane "dynamicznym dialogiem". Osoby uczestniczące stoją w kręgu, a osoba prowadząca prosi kogoś, aby podszedł do środka i podzielił się tym, który aspekt lekcji był dla niego/jej najbardziej wartościowy i mocny i dlaczego. Inne osoby uczestniczące mogą pokazać, że zgadzają się z osobą w środku, podchodząc bliżej osoby, która mówi, lub nie zgadzają się, odsuwając się od mówcy. Inne osoby uczestniczące mogą podzielić się swoimi powodami, dla których się zgadzają lub nie. Za każdym razem po podzieleniu się opinią pozostałe osoby uczestniczące mogą zmienić swoje stanowisko w przypadku zmiany zdania w zależności od tego, czym podzieliła się osoba uczestnicząca. Jeśli ktoś w ogóle się z czymś nie zgadza, może w każdej chwili odejść od grupy, znaleźć wolną przestrzeń w pokoju i wyrazić swój własny pogląd. Inne osoby uczestniczące mogą ponownie zbliżyć się do tej osoby jako sposób na okazanie zgody. Osoby uczestniczące powinny być świadomi, że w tym ćwiczeniu mogą swobodnie zmieniać zdanie na temat opinii, kiedy tylko chcą i pokazać to, zbliżając się/oddalając od osoby, która mówi w dowolnym momencie.

Inną możliwością oceny jest usadzenie osób uczestniczących w kręgu i dokończenie przez każdego z nich (lub niektórych z nich, w zależności od czasu i chęci uczestnictwa) jednego lub wszystkich poniższych zdań:

- Nauczyłem/-am się... / dowiedziałem/-am się...
- Byłem/-łam zaskoczony/-a.../ Zaczynam się zastanawiać...
- Mogę zrobić... aby nie dyskryminować nikogo w przyszłości? (To zdanie powinno być używane w zależności od dynamiki grupy i wieku).

IMPLEMENTACJA ONLINE

Z wyjątkiem części IV ("Efekt obserwatora" - symulacja) niniejszy plan lekcji można łatwo przenieść do internetowego środowiska edukacyjnego. W takim przypadku pokoje na platformach takich jak zoom itp. zastąpią fizyczne podgrupy. Przyciski emoji/reakcji mogą wskazywać zgodę, brak zgody itp. potrzebne w pierwszej części ćwiczenia "Papierowa tożsamość" oraz w ostatniej części lekcji, ocenie warsztatów. Druga część ćwiczenia "Papierowa tożsamość" może być przeprowadzona przy użyciu narzędzi takich jak Jamboard, na których można zapisywać wiadomości, zamiast przenosić je z osoby na osobę.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Treść tego materiału nie odzwierciedla oficjalnej opinii Unii Europejskiej.
Odpowiedzialność za informacje i poglądy wyrażone w tym materiale spoczywa wyłącznie na autorze (autorach).